

2017-11-07
S2017/05074/FS
S2017/06282/FS

Socialdepartementet

Utredningsuppdrag till M. Wiberg

Regeringskansliet uppdrar åt expeditions- och rättschefen Mats Wiberg att, i enlighet med vad som anges i *bilagan*, biträda Socialdepartementet med att se över patientsäkerhetslagen för att effektivisera Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds handläggning av behörighetsärenden.

Uppdraget gäller från och med den 7 november 2017 och ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 16 april 2018.

Beslutet har fattats av chefen för Socialdepartementet, statsrådet Strandhäll.

Utdrag till

Statsrådsberedningen/Gransk
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Finansdepartementet/Ba
Mats Wiberg

Socialdepartementet

Uppdrag att se över patientsäkerhetslagen för att effektivisera Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds handläggning av behörighetsärenden

Sammanfattning av uppdraget

Regeringskansliet uppdrar åt expeditions- och rättschefen Mats Wiberg att biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) med att genomföra en översyn av patientsäkerhetslagen i syfte att effektivisera Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds handläggning av behörighetsärenden och stärka patientsäkerheten.

Bakgrund

Patientsäkerhetslagen

Den 1 januari 2011 trädde patientsäkerhetslagen (2010:659), förkortad PSL, i kraft. Syftet med lagen var att stärka patientsäkerheten och därigenom minska antalet vårdskador. PSL innebar bl.a. att ansvarssystemet inom hälso- och sjukvården reformerades. Disciplinpåföljderna varning och erinran togs bort och ersattes av en utökad klagomålshantering hos tillsynsmyndigheten Socialstyrelsen, sedermera Inspektionen för vård och omsorg (IVO), med en möjlighet att rikta kritik mot yrkesutövare. Dessutom infördes utökade möjligheter för staten att tillgripa skyddsåtgärden prövotid.

En anpassad myndighetsstruktur

I samband med att PSL infördes såg regeringen också behov av att anpassa myndighetsstrukturen på tillsynsområdet. Genom att disciplinpåföljderna togs bort försvann de volymmässigt största ärendekategorierna från Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN. Regeringen bedömde att HSAN:s

verksamhet att pröva behörighetsfrågor kunde hanteras inom ramen för en nämndmyndighet. Sedan 2011 är HSAN en nämndmyndighet. Inledningsvis var Kammarkollegiet värdmyndighet för verksamheten med uppgift att sköta administration och handläggaruppgifter. Sedan den 1 juli 2015 är Socialstyrelsen värdmyndighet för HSAN.

Den 1 juni 2013 inrättades också en ny myndighet, IVO, för att stärka tillsynen över bl.a. hälso- och sjukvården och dess personal. Inspektionen tog över ansvaret för tillsyn, tillståndsprövning och klagomålshantering från Socialstyrelsen.

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds uppdrag

HSAN är en nämndmyndighet vars ordförande och ledamöter utses av regeringen. HSAN ansvarar för prövning av behörighetsärenden när det gäller legitimerad personal inom hälso- och sjukvården. Bestämmelser om behörighetsprövning finns i PSL. Enligt PSL ska HSAN pröva behörighetsärenden efter anmälan från IVO eller på ansökan av yrkesutövaren (9 kap. 1 §). HSAN kan besluta om återkallelse av legitimation eller annan behörighet att utöva yrke, provotid med eller utan provotidsplan samt återkallelse eller begränsning av förskrivningsrätten enligt bestämmelserna i 8 kap. PSL. Skäl till att återkalla legitimation kan t.ex. vara grov oskicklighet i yrkesutövningen eller att den legitimerade har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott eller på annat sätt visat sig uppenbart olämplig för yrket.

Promemoria om ökad trygghet för patienter – diskussionspunkter angående effektiviseringar i patientsäkerhetslagen

Ordföranden i HSAN har inkommit med en promemoria gällande ökad trygghet för patienterna – diskussionspunkter angående effektiviseringar i patientsäkerhetslagen (S2017/05074/FS). I promemorian lyfts ett antal områden fram som skulle behöva ses över för att myndighetens ärendehantering ska kunna förbättras. Det gäller bland annat att HSAN bör ges större inflytande över behörighetsprövningens omfattning. I promemorian framförs att nämnden inte bör vara bunden vid IVO:s rättsliga bedömningar och formella yrkanden utan ska kunna besluta om de åtgärder som nämnden finner adekvata i ett behörighetsärende. Det borde också vara möjligt för HSAN att kunna förelägga IVO att närmare utreda olika omständigheter som ska ligga till grund för avgörandet i ett ärende.

Vidare lyfts det fram att lagkrav borde övervägas som innebär att den som ansöker om ny legitimation eller behörighet efter tidigare återkallelse måste visa att hon eller han uppfyller kraven på såväl aktuella medicinska kunskaper som personlig lämplighet. Inte minst är detta viktigt när en legitimation tidigare har återkallats efter yrkesutövarens egen ansökan. Nämnden saknar då all information om vilka problem som kan ha legat bakom återkallelsen. Under tiden som en legitimation är återkallad utövar inte IVO någon tillsyn och har därför inte heller någon information om den enskilde. Nämnden har redan i dag som praxis att kräva att yrkesutövaren själv ska styrka att det inte finns hinder för ny legitimation. Enligt promemorian är lagstödet för denna praxis dock för svagt i nuvarande lagstiftning.

I promemorian framförs även att det borde övervägas om det bör införas en övre åldersgräns för att behålla en legitimation som uppenbarligen inte längre används i någon egentlig yrkesverksamhet. Medicinska kunskaper är en färskvara och den som inte håller sig uppdaterad inom sitt område är inte lämplig att ta emot patienter.

Dessutom anser ordföranden i HSAN att det kan ifrågasättas om prøvotid utan prøvotidsplan fyller någon rimlig funktion och att det, i de fall det inte finns något behov av uppföljning därför bör finnas möjlighet för nämnden att besluta om något annat än prøvotid, t.ex. varning för att markera att man bedömer en förseelse som allvarlig även om man anser att återkallelse av legitimationen kan underlåtas.

Andra behov av effektiviseringar

Utöver de förslag som framförs i promemorian finns det behov av att överväga om det finns förutsättningar för att införa ett mer flexibelt prøvotidsinstitut så att prøvotidens längd ska kunna variera. Enligt nuvarande bestämmelser ska en beslutad prøvotid löpa under tre år. Regeringen lyfte fram behov av att se över detta redan i propositionen Patientsäkerhet och tillsyn (prop. 2009/10:210).

Vid ansökan om ny legitimation som tidigare har varit återkallad kan det vara svårt för den sökande att visa att han eller hon är behörig, särskilt när det gäller aktuella medicinska kunskaper. Det skulle därför kunna övervägas om det finns anledning att införa prøvotid och prøvotidsplan i samband med beslut om förnyad legitimation som ett komplement till eller i stället för lagkrav på att den sökande ska kunna bevisa att han eller hon är behörig. Det

skulle kunna underlätta för HSAN att fatta beslut i sådana ärenden där det inte finns tillräckliga underlag om den sökandes medicinska kunskaper och personliga lämplighet.

Behov av översyn av patientsäkerhetslagen

Det är mycket viktigt att HSAN har rätt förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Behörighetsprövningen av legitimerad personal är ett väsentligt bidrag till att upprätthålla patientsäkerheten i hälso- och sjukvården. Mot bakgrund av vad som anges i promemorian finns det därför behov av att se över nämndens ansvar och att förtydliga vissa bestämmelser i patientsäkerhetslagen när det gäller behörighetsprövningen.

Uppdraget

Utredaren ska se över gällande bestämmelser om HSAN:s handläggning av behörighetsärenden. Översynen ska ta sin utgångspunkt i förslagen i promemoria gällande ökad trygghet för patienterna – diskussionspunkter angående effektiviseringar i patientsäkerhetslagen. Syftet med utredningen är att effektivisera nämndens handläggning samt att stärka patientsäkerheten och därmed öka tryggheten för patienterna. Om utredaren föreslår ny eller ändrad lagstiftning ska fullständiga författningsförslag lämnas. I uppdraget ingår vidare att analysera konsekvenserna av de förslag som lämnas i promemorian avseende dels HSAN:s verksamhet, dels hälso- och sjukvården och dess personal. Om förslagen medför ekonomiska konsekvenser ska detta också redovisas.

I uppdraget ingår att:

- Analysera om HSAN bör ges större inflytande över behörighetsprövningens omfattning. I uppdraget ingår även att analysera om HSAN bör kunna förelägga IVO att närmare utreda olika omständigheter som ska ligga till grund för avgörandet i ett ärende.
- Överväga om bestämmelser bör införas om att den som ansöker om ny legitimation eller behörighet efter tidigare återkallelse måste visa att hon eller han uppfyller kraven på aktuella medicinska kunskaper och personlig lämplighet. I uppdraget ingår också att överväga om det kan finnas anledning att besluta om prøvotid och prøvotidsplan i samband med beslut om förnyad legitimation.

- Analysera om det finns behov av att införa en åldersgräns för att få inneha legitimation på hälso- och sjukvårdsområdet och vilka för- och nackdelar som en åldersgräns skulle medföra. I uppdraget ingår att analysera vilka konsekvenser som en åldersgräns skulle medföra för hälso- och sjukvården, för enskilda yrkesutövare och för patientsäkerheten.
- Se över bestämmelserna om prøvotidsplan i samband med beslut om prøvotid och analysera om det finns behov av någon annan slags sanktion i fall där det inte finns behov av uppföljning och kontroll av yrkesutövaren.
- Överväga om det finns förutsättningar för att införa ett mer flexibelt prøvotidsinstitut så att prøvotidens längd ska kunna variera.
- Det står utredare fritt att föreslå ytterligare insatser som kan effektivisera handläggningen av behörighetsärenden.

En arbetsgrupp med företrädare för Socialdepartementet, Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet ska biträda utredaren.

Arbete ska bedrivas i nära kontakt med berörda professionsorganisationer och berörda myndigheter.

Uppdraget ska redovisas i form av en departementsskrivelse senast den 16 april 2018.